

Posudek oponenta na diplomovou práci Marty Brotánkové „Krajina – proměny znaku a struktury ve výtvarném vyjádření tématu“

Posuzovaná diplomová práce Marty Brotánkové je založena na tradičním, ale stále živém tématu krajiny, k němuž autorka přistupuje se snahou uchopit jeho mnohostrannost a historickou proměnlivost ve výtvarném projevu. K prozkoumání svého tématu autorka volí nejenom obvyklé interpretační postupy, ale používá také techniky expresivní interpretace založené na autorské tvůrčí transformaci různých stylových pojetí.

Již na počátku textu se pisatelce zdařilo vtisknout svému dílu svébytný ráz, ve kterém se prolíná osobní, autenticky žitý přístup účastníka (ať již diváka nebo tvůrce) s pohledy v odstupu – od typické estetické distance až po silně distancovaný racionální rozbor. Klíčem, který otvírá syntézu odstupňovaných náhledů slouží autorce starověký výraz „genius loci“, jenž má své obdoby i v mimoevropských kulturách (*feng-šuej*) a dovoluje člověku pohlížet na místo svého bytí v oscilaci mezi odstupem a zanořením.

Vzápětí po tomto zahájení se diplomantka pouští do krátkého osvětlení klíčových pojmů svého podtitulu – znaku a struktury. Pro vymezení znaku používá klasického Ogden-Richardsova schématu, k vyložení struktury uplatňuje přístup české strukturalistické školy. Balancování na hraně mezi těmito přístupy, leckdy navzájem kritickými, je dosti riskantním počínem, ale v té míře zjednodušení, jakou diplomantka zvolila, se dá přijmout. Upozorňuji jen na problematickou mezeru alespoň krátkého osvětlení klíčového pojmu „hodnota výrazu“ (s. 13 oponované práce); ta podle Saussura vyplývá z relativních opozic jednotlivých složek jazykového systému a je dána dynamickou pozicí v tomto systému. Bez takového osvětlení se těžko dají zdůvodňovat tvrzení o „významech, které přicházejí na svět skrze jazyk“ (tamtéž) apod. a další výklad se pak leckde pohybuje na málo zřetelném východisku. Kladně naopak oceňuji stručný a výstižný výklad pojmu „struktura“ (do s. 14).

Odvážné, ale inspirující přirovnání krajiny s jazykem a strukturou s řečí (s. 16 n.) si také zaslouží pochvalu, zejména proto, že autorce otvírá cestu k interaktivnímu a syntetizujícímu pojetí vztahu mezi „přirodním a kulturním“. V této souvislosti považuji za skvělé např. poznámky o přehodnocování výrazu v kontextu paralely proměn jazyka i krajiny (s. 19) nebo utváření organického řádu u řeči a u krajiny (s. 21) nebo (s využitím Arnheimovy myšlenky o výrazové dynamice) otázku „přenášení centra“ (s. 27 – 33) aj. – právě proto jsem dříve apeloval na jasnější představení s tím spjaté teorie, na níž jsou tyto výklady budovány.

Pojem „horizont“ je v dalším textu M. Brotánkové záminkou pro další propracování souvislosti mezi „bezprostředně žitým“ a „z odstupe nahlíženým“. I zde se autorce daří udržovat zajímavost a obsahovou nasycenost výkladu bez rezignování na jeho argumentační korektnost. Jen snad větší důraz na *poznávací proces* pohybu k – od horizontu ve smyslu postupného odkrývání a zakrývání by autorce pomohl lépe připravit a uzavřít tuto kapitolu, která mi na konci vyznívá trochu do ztracena.

V textu k praktické části autorka poměrně přesvědčivě obhájí jednak použitou techniku expresivní interpretace, jednak důvody jejího použití pro svou práci (s. 44 – 45). Nevědomky tím souzní se současným zaoceánským pojetím tzv. *art-ography* – sepětí umění, učení a výzkumu na bázi mnohostranné reflexe (ve shodném smyslu jako artefietický přístup). Snad jen připomínku k argumentaci – v kontextu výkladu autorského a diváckého konstruování významů na bázi „proměny symbolů ve znaky“ (s. 44) by bylo užitečné nemíjet vztah mezi výrazovou a významovou strukturou, který je pro výklad podstatný, protože podmiňuje náhled na utváření sémantického gesta (Mukařovský) – uchopení díla-věci v jeho osobních, a zároveň výkladových souvislostech.

Výtvarné projevy v praktické části jsou vlastně specifickým nástrojem výzkumu a je proto poměrně obtížné hodnotit je z pohledu umělecko-kritického. Nicméně mohu bez pochyb ocenit poctivost hledání toho, co je v tom kterém stylu „ryzí“ a zjevnou snahu dobírat se souvislostí forem a obsahů. Počítačová prezentace je dojemným průhledem do dětství a mládí: daly by se asi klást nároky na její sofistikovanější zpracování jak po stránce technicko-programové, tak obsahové, ale nedá se jí upřít autentičnost a působivost.

Didaktická část je dosti stručná a nepříliš efektivně strukturovaná, ale je pedagogicky hodnotně pojatá a poměrně dobře promyšlená. Kromě toho, s ohledem na řady diplomových prací, které jsem v minulosti oponoval, konstatuji, že didaktická část svou úroveň neklesá pod standard většiny z nich. Ve formálních náležitostech neshledávám žádné závažnější problémy. Upozorňuji jen na správné formy dvou překlepů, které by mohly vést k významovému posunu: s. 12 – F. Saussure, s. 42 – přemítání.

V celkovém pohledu pokládám diplomový úkol M. Brotánkové za dobrý příspěvek k rozvíjení integrovaného přístupu k poznávacím aktivitám v našem oboru. Autorce se daří nacházet spojnicí mezi teoretickým náhledem, vlastní autorskou tvorbou a didaktickým vyústěním. To je největším přínosem a inspirativním vkladem této práce. Práci doporučuji k obhajobě.

Otázka k obhajobě: Pokuste se z různých hledisek a za použití vhodných klíčových pojmů osvětlit a zdůvodnit souvislosti Vaší autorské výtvarné tvorby s uvedenými teoretickými poznatky a obhájit její hodnoty.

Klasifikace: výborně

Doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.

V Příbrami dne 6. května 2007